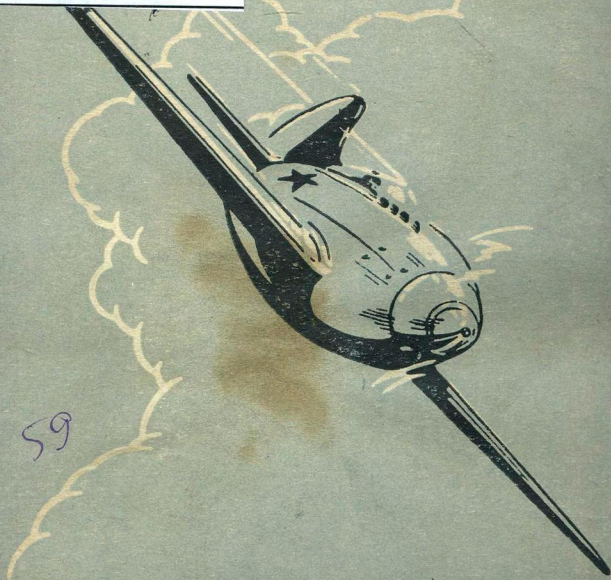

К. СІМОНОВ

РОСІЙСЬКЕ СЕРЦЕ

2377 бр

українське
державне
видавництво

1943

Цена 50 коп.

V.N. Karazin Kharkiv National University

00665750

1/ 9 (с) 1991... "Зеро"

2/ 32В 355.11

гара акционари

[про горючий вугілля
Мондрика. Ісодор
Сноба Влекса]

К. СИМОНОВ

РОСІЙСЬКЕ СЕРЦЕ L

УКРАЇНСЬКЕ ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО
Москва 1944 Харків

V115

Редактор В. Синенко.
Художник С. Кирилов.

Н. Симонов — «Русское сердце»

(На украинском языке).

А4806. Зам. 2675 $\frac{3}{4}$ друк. арк. В друк. арк. 42.000 зн.
Підписано до друку 17/I 1944 р. — Тираж 20.000.

Друкарня в-ва «Московский большевик».

Капітана Позднякова ховали вранці. На всюдиході, покритому зеленими північними ялинками, товариші везли його в останню путь. За труною йшли льотчики, що були вільні від чергування, і всі — хто був поруч з ним під час останнього бою. Ішов за труною його друг і заступник Альоша Хлобистов, ішов так само, як і летів,— без шолома, понуро опустивши кучеряву голову. Привезений з міста духовий оркестр грав похоронний марш, і коли труну опускали в яму, то льотчики не плакали, але не могли говорити. Стоячи над ямою, востаннє провівши поглядом небіжчика, Хлобистов обвів усіх сухими, темними від втоми та безсоння очима і сказав, що він, Олексій Хлобистов, друг і заступник загиблого, буде мститись. Потім було дано трикратний салют з гвинтівок, і генерал кинув у яму першу жменю землі.

Через годину Хлобистов уже знов чергував біля свого літака. Стояли північні весняні дні, сонце лише наближалося до горизонту, але так і не заходило за нього. Льотчики чергували по цілій добі, сидячи в своїх горбатих дзвінко гудучих винищувачах. Спати було

майже ніколи. Та навіть і в той невеликий час, що залишався на спання, всі ці дні Хлобистов не міг заснути. Він нерухомо лежав на своєму ліжку і мовчки, безвідривно дивився на сусідне, порожнє.

Під час чергування він сидів у кабіні, бай- дуже поглядаючи на всі боки. Дивлячись на сусідній літак, він раптом згадав перший літак, який він зблизька побачив. Це було під Москвою. На будівний майданчик їхнього заводу несподівано сів «У-2». Літак був старенький, потріпаний, але він, тоді ще малий, відчув якийсь дивний дрож та бажання негайно влізти в цю кабіну, взятись там за щось руками,— за що, він до пуття не знав,— і злетіти. Так, у нього ще тоді був такий характер: він любив швидко виконувати свої бажання. Через півроку він уже літав в аероклубі. Він, посміхнувшись, раптом згадав усіх своїх старих учителів та начальників. Йому везло: вони всі були хлопці, що треба. Таким же був останній — капітан Поздняков.

Рахунок помсти! Справді, він так і сказав на могилі: рахунок помсти за Позднякова! Він зробить його довгим. Він тепер спроможеться на це. Він уже не той юний молодик, який 1 липня збив перший «Юнкерс» і так розхвилювався, що у нього підвищилась температура і прямо з літака його повели в санчастину. Двадцять два, збитих разом з друзями, та

шість власних — це все ж таки не жарти! Коли він вилізає тепер з літака після бою, у нього болять від напруження спина й груди, але він не хвилюється. Ні, тепер він буває холодний і спокійний. Він влізає в свою зелену машину, і вона стає продовженням його тіла, її гармати б'ють вперед, як прямий удар кулака. Так, якби він зараз не літав, якби не ця машина, він би зовсім змарнів від горя. Хороша машина! Без такої не можна жити — жити без неї для нього все одно, що не дихати.

Восени, коли він, збивши четвертий літак, врізався у ліс і, обрубуючи верхів'я сосен, упав на землю, коли він потім лежав у госпіталі з пом'ятою грудною кліткою, йому іноді здавалося, що боляче дихати не від того, що розбиті груди, а від госпітального повітря, — від того, що він не може сісти в машину і піднятися, і там, угорі, дихнути на повні груди. Лікарі казали, що все це навпаки, та він же знав, що має рацію він, а не вони. І коли якось увечері до нього прийшли й запитали: «Хлобистов, чи хочеш учитись літати на новій «машині?» — він мовчки стверджувально закрив очі, бо боявся відповісти вголос: його душив кашель, він боявся, що зараз розкашляється і йому накажуть ще лежати. Потім він віддихався і сказав: «Хочу!».

Він потрапив у госпіталь весь у бинтах і

перев'язках; без шолома й комбінезона, і тепер, коли його виписували й знову принесли комбінезон, його охопив дроз другий раз у житті,— той самий, що був у нього, коли він уперше побачив старенький «У-2» на заводському майданчику.

А через місяць він уже літав на новій машині,— ось на такій же, в якій він сидить зараз,— з її короткими, сильними площинами та гострим, щучим носом.

Ізза хмар показалося сонце і жовтим язиком світла лизнуло по лівій площині. Він обернувся ліворуч і мимоволі згадав, якою вона була, ця площа, коли він вернувся того дня з бою. Від неї залишилось тільки дві третини, і там, де вона була обрізана, стирчали якісь рвані клапті. Хлопці, ідучи назад, запитували по радіо: «Як ідеш?». Він відповів: «Нічого, іду». Що ж було їм ще відповідати? Він же справді йшов, сам дивувався, але йшов.

...Чергування кінчалося. До його літака підійшло кілька чоловік. Знайомий політкерівник з їхньої авіаційної газети — хороший хлопець, але мучитель (вічно щось йому розповідай!) — відрекомендував Хлобистову двох кореспондентів. Хлобистов був незадоволений і навіть не дуже старався приховати це. Краще помовчати та подумати про майбутнє, ніж згадувати про минуле. Але кореспонденти були чи то хитруни, чи то просто свої хлоп-

ці: вони не стали його розпитувати про те, як і на якій висоті він заходив у хвіст, а просто почали балакати про те, про се, і до того ще один з них виявився земляком-рязанцем, з тих самих місць, де він колись повзав у дитинстві.

Його чергування кінчилося, і вони всі разом пішли до землянки. І коли там, в землянці, розмова все ж таки зайшла про той день, в який все це трапилося та після якого портрети його були надруковані в усіх газетах, він знову насторожився і сухо й коротко почав ще,— невідомо тільки в який раз,— повторювати обставини бою. Але вони спинили його. Ні, вони все це вже знали самі, вони не просять його про це розповідати. Вони просто хочуть, коли він може це пригадати, щоб він згадав, що він тоді почував, як саме було у нього на душі. Він обіперся ліктями об стіл і схилив голову на руки. Справді, що він тоді почував?

День був неспокійний, і він дуже втомився. Так, звичайно, він тоді дуже втомився. Спочатку він літав удвох з Поздняковим на розвідку, потім ще раз на штурмовку, потім заправляли літак. Він стояв поруч, і йому дуже хотілося бодай годинку поспати, та треба було вилітати через чверть години. Він чув, як, клекочучи, в баці переливався бензин. По звуку він знав, скільки вже налито. Ще п'ять хвилин — і він полетить. Підійшов комісар

частини та тут же, на чергуванні, біля літака, вручив йому партійний білет. І саме від того, що все було так просто, що були тільки він і комісар, і поряд стояла машина та клекотів бензин і зараз він мав злетіти — все це раптом видалося йому дуже урочистим. Він трохи захвилювався і голосом трохи глухішим, ніж завжди, промовив, що він буде більшовиком не на словах, а на ділі, а про себе подумав, що не тільки на землі, але й там, у повітрі. І якраз у цю секунду знялася ракета, і він нічого більше не встиг сказати, та це мабуть і не було потрібно. І вони полетіли штурмувати: Поздняков, він і четверо хлопців, ще зовсім молодих,— по два, по три бої у кожного.

Він дуже добре пам'ятає перше своє почуття, коли вони побачили 28 літаків: це було почуття, що Мурманську загрожує небезпека. А те, що їх було двадцять вісім,— це вже було друге почуття. Це було не страшно, але серйозно, дуже серйозно.

— Дивись, скільки на нас іде,— сказав він по радіо Позднякову і почув у навушниках його голос:

— Дивись за молодими, я іду в атаку.

І в наступну хвилину вони вже билися. Один «Мессершмітт» упав після першої ж атаки. У цю хвилину він подумав, що тепер

їх двадцять сім. Потім уже було ніколи думати, бо він більше за все боявся за молодих і, крутячись та вивертаючись, прикривав їм хвості. Знизу показався двомісцевий «Мессершмітт-110». Використовуючи перевагу на висоті, він пішов за німцем. Він добре бачив голову стрільця, бачив віяло трасуючих куль, що пройшли повз нього. Відстань усе скорочувалась. Стрілець опустив голову і замовк. Вони йшли над узліссям, спереду була сопка.

І саме в ту секунду, коли звичне бажання, бачачи попереду гору, взяти ручку на себе та вивести вгору літак охопило його, — саме в цю секунду він вирішив таранити. Піти вгору — значило випустити німця. Він на якусь частку секунди оглянувся. А позаду йшли ще три німці. І раптом через те, що передній німець був так близько, через те, що так добре було видно його хвіст з чорним хрестом, через те, що відстань була така точна й відчутна, він виразно і холодно подумав, що зараз він опиниться трохи ззаду та правіше, підніме праву площину і вдарить її кінцем по хвості. Це було одне сильне бажання, помножене на швидкість слухняної машини. Поштовх був сильний і короткий. Німець урізався в сопку, а Хлобистов пішов угору. І те, що праве крило було тепер коротше лівого, те, що його кінець був відрізаний, здавалося дивним з першого погляду. Вся площина трохи задерлася

вгору, він помітив це відразу. В цю секунду він востаннє почув голос командира:

— Є один! — сказали йому навушники глухуватим і урочистим голосом Позднякова.

Але машина була вже не така слухняна, вона вже не здавалася продовженням рук і ніг. В наступну секунду, відбиваючись від німців, літаки стали в коло. Німці, що були розсипалися на якусь мить після тарана, отямившись і знову йшли в атаку на лобових курсах. Він побачив, як Поздняков пішов у пряму атаку на німецького «асса». Потім, уже на землі, згадуючи про це, він зрозумів, що Поздняков тоді вирішив, бодай ціною загибелі, збити німецького командира, розладнати їхній порядок за всяку ціну. Але в ту секунду Хлобистов нічого не встиг подумати, бо обидва винищувачі зійшлися на страшенних швидкостях, німець не захотів звернути, і вони звалилися, вривавшись один в одного крилами. А наступної миті він уже відчув себе командиром. Позднякова вже не було, не було і ніколи не буде, і йому, Хлобистову, треба самому кінчати цей бій.

— Я приймаю команду, — сказав він по радіо пересохлими губами. — Іду в атаку, прикривайте мені хвіст.

Обох німців, що йшли на нього, він побачив відразу. Пальне кінчалось, німців було ще багато, за його спиною було четверо молодих

льотчиків, для яких єдиним командиром став тепер він. На цей раз, вирішивши таранити, він уже не вірив, що вийде живий. Була тільки одна думка: ось він зараз ударить, німці розсипляться, і решта хлопців вилізе з їхнього кільця. І знов думки змінилися десятою частиною секунди холодного розрахунку. Він розрахував напевно і, коли правий німець відвернув, він ударив по крилу лівого своїм розбитим крилом. Був сильний удар, він утратив управління, його потягло вниз слідом за німцем, який упав, крутнувшись три рази. Але саме в ту секунду, коли його тягнуло вниз, і він інстинктивно з цим боровся, він скоріш відчув, ніж зрозумів, що літак ще цілий, що він витягне його. І коли він піднявся і відчув себе живим, у нього вперше промайнули в голові ці слова, які він сказав потім на могилі Позднякова: «Рахунок помсти». Машина кренилась і падала, він уже не вів її, а тяг. Люди, що збігалися, уламок крила, комісар, який тискав його в обіймах,— все це вже плуталося в голові, затемненій почуттям страшенної людської втоми.

Хлобистов сидів за столом і все так само, підперши голову руками, уважно дивлячись на тих, що сиділи поруч, пригадував, що у нього було в ті хвилини на душі. Багато було на душі...

Двері в землянку відчинились. Увійшов

хтось з чергових льотчиків, очевидно, новий, і спитав, де вільне ліжко. Хлобистов секунду помовчав і потім повільним рухом руки показав на ліжко, що стояло поряд з ним.

— Ось оце,— сказав він і, ще помовчавши, додав: — зовсім вільне.

★ ★ ★

... Полярної ночі ми летіли з Півночі.

— Хлобистов сьогодні не чергує? — спитали ми.

— Ні,— сказав комісар.— Його тут нема. Він у госпіталі. Учора він пішов на третій таран і, збивши німця, сам викинувся на парашуті. Йому не повезло вчора: його відразу поранили з гармати в руку і в ногу і він, почувуючи, що не може довго битись, пішов на таран.

— А хіба він не міг просто вийти з бою?

— Не знаю,— відказав комісар,— не знаю. Ось скоро видужає, у нього питаємо. Напевно, скаже, що не міг. У нього такий характер: він взагалі не може бачити, коли від нього іде живий німець.

Я пригадав обличчя Хлобистова в кабіні літака, непокірну копицю волосся без шолома, сміливі світлі дитячі очі. І я зрозумів, що це один з тих людей, які іноді помиляються, іноді без потреби ризикують, але у яких є таке серце, якого не знайдеш ніде, крім Росії,— веселе і невгамовне російське серце.

